

**pewniak
na teście**

**polecane przez
egzaminatorów**

Bolesław Prus

Zemsta

GREG
WYDAWNICTWO EDUKACYJNE

Bolesław Prus
Zemsta

Opracowanie lektury:
Karolina Cichocka

Korekta:
**Agnieszka Antosiewicz, Karolina Rymut,
Joanna Tomasiak, Weronika Widzińska, Maria Zagnińska**

Ilustracje:
Czarna księga czyli wykaz szkód wyrządzonych polskości przez komisya kolonizacyjna,
Lwów 1906 (domena publiczna), ilustracje autorstwa P. Gardzielewskiego, s. 9, 15, 21

ISBN 978-83-8186-025-3

© Copyright by Wydawnictwo GREG® Sp. z o.o.

2023

Wydawnictwo GREG®
ul. Klasztorna 2B
31-979 Kraków
tel. (12) 680 15 50
www.greg.pl

Księgarnia internetowa: www.greg.pl

Znak firmowy GREG® zastrzeżony w Urzędzie Patentowym RP.
Wszystkie prawa zastrzeżone.
Żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana
lub przedrukowana bez pisemnej zgody Wydawnictwa GREG®.

Skład i łamanie:
Pracownia Register

Okładka:
Aleksandra Zimoch

Ilustracja na okładce:
TheFinalMiracle / Shutterstock.com

Bolesław Prus

Zemsta

Autor: Bolesław Prus

Tytuł: *Zemsta*

Rodzaj literacki: epika

Gatunek literacki: nowela

Czas akcji: początek XX w. (około 1908 r.)

Miejsce akcji: Paryż, Francja

Bohaterowie: Zygmunt Goldberg, Władysław Miler, Jan Czernski i Iswar Ahamkara

Problematyka: rozważanie formy najskuteczniejszej zemsty na zaborcy: krwawej i brutalnej lub polegającej na rozwoju cywilizacyjnym narodu; ukazanie zależności między przemocą i złem a ich konsekwencjami – zło zawsze rodzi zło

Trzymasz właśnie w ręku jedną z lektur, którą będziesz omawiać na lekcjach języka polskiego. Oprócz **pełnej treści lektury** bez żadnych skrótów znajdziesz tutaj **najlepsze na rynku** dokładne, wyczerpujące opracowanie. Zostało ono przygotowane we współpracy z doświadczonymi polonistami, uwzględniając wszystkie zagadnienia, które mogą Ci się przydać – w oparciu o tematy lekcji, wypracowania, pytania z podręczników i testów, a także wymagania z podstawy programowej. Znajdziesz więc tutaj:

- biografię pisarza zawierającą wszystkie potrzebne fakty,
- precyzyjnie określony i opisany gatunek literacki utworu,
- szczegółowy plan wydarzeń,
- dokładne informacje o czasie i miejscu akcji wraz z wykazem bohaterów,
- staranne i dokładne streszczenie,
- wnikliwie omówioną problematykę,
- wyczerpującą charakterystykę najważniejszych postaci.

Treść utworu została opatrzona **komentarzami na marginesach**, które wskazują najważniejsze informacje – o miejscach, postaciach, czasie akcji, ważne fakty, wydarzenia, cytaty. Możesz je potem łatwo odnaleźć w indeksie komentarzy.

Mamy nadzieję, że praca z przygotowaną przez nas lekturą będzie dla Ciebie łatwa i przyjemna.

Paryż. Podziemna kawiarnia, złożona z kilku sal, z których jedna zwie się indyjską. Jest to izba prostokątna, niby wykuta w skale. Sufit płaski, ozdobiony bogatymi rzeźbami roślin, poplątanych w sieć gęstą. Na środku sali, między dwoma wodotryskami, stoi spiżowy posąg Buddy¹, wielkości naturalnej. Izbę ze wszystkich stron otaczają kolumny pękate, od podłogi do sufitu okryte rzeźbami. Między kolumnami gabinety; między rzeźbionymi liśćmi i kwiatami lampki elektryczne. Sala robi wrażenie ciasnej, choć jest obszerna i, dzięki wentylatorom, doskonale przewiewana.

Miejsce akcji: kawiarnia w Paryżu

W jednym z gabinetów, które od sąsiednich oddzielają gęste, złożone kraty w formie gałązek bluszczu, na taboretach podobnych do kolumn i przy takichże stoliczkach siedzi trzech mężczyzn Polaków. Łysawy szatyn, z ciemną brodą i senną twarzą, ma przed sobą talerz sorbetów. Wysoki brunet, z fizjonomią drapieżnego ptaka, pije kawę, wreszcie niski blondyn, z energicznymi ruchami i oczyma stalowej barwy, miesza łyżeczką limonadę², której nie pije.

Miler, Czerski i Goldberg – opis, wygląd

– A zatem jeszcze nie obmyśliliście niczego? – pyta niecierpliwie blondyn, Władysław Miler.

– Owszem – odpowiada Zygmunt Goldberg z twarzą drapieżną. – Dostarcz pieniądze, ale dużo pieniędzy, i organizację z ludzi gotowych na wszystko, a przede wszystkim na śmierć, a ja podam ci taki plan, którym będziesz zachwycony.

– Chciałbym go jednak usłyszeć, jeżeli nie starasz się o patent wynalazku – odrzekł Władysław.

– Plan nietrudny do pojęcia – mówił Zygmunt Goldberg, a w jego okrągłych oczach co chwilę zapalały się iskry. – Za jedno uderzenie – dziesięć uderzeń, za jedną ruinę – dziesięć ruin, za jedną śmierć – dziesięć śmierci...

Zygmunt Goldberg – plan krwawej zemsty

¹ *Budda* – Budda Siakjamuni – książe indyjski, filozof, twórca buddyźmu. Nie jest postrzegany jako bóg, ale człowiek, który doznał oświecenia.

² *limonada* – współcześnie: lemoniada.

- Takie rzeczy łatwiej proponować, aniżeli wykonać – wtrącił Miler.
- Nie możesz osiągnąć Johana, wal Fryca³... nie dasz rady mocniejszemu – bij słabych... dzieci... kobiety...
- Ależ to jest podłość!...
- Za jedną ich podłość oddaj dziesięć podłości – ciągnął Goldberg. – Kiedy pantera musi walczyć ze stoniem, nie włazi mu pod nogi, ale go chwytą za

Zygmunt Goldberg – plan
krwawej zemsty

trąbę... Nie dasz im rady w Poznaniu, idź do Berlina; wypędzą cię z Europy, szukaj ich w Ameryce, Azji, Australii... Za wywłaszczony folwark – niszczyć koleje, składy, kamienice, okręty, mosty... Nie masz bagnetów i armat, weź nóż, dynamit, arszenik, wreszcie bakterie cholery i dżumy... A dopiero kiedy całe Niemcy krzykną z bólu, rząd ich zrozumie, że w dwudziestym wieku nawet słabszego nie wolno krzywdzić, bo on w chemii, w bakteriologii znajdzie środki odwetu. Taki jest mój plan.

- Do wykonania takiego planu nie znajdziesz u nas ludzi.
- Boście durnie! Z łajdakami nie prowadzi się walki uczciwej, tylko łajdaką, gdyż oni innej nie ulękną się, a szlachetności nie rozumieją.
- Do mnie tego nie mów – odpowiedział Miler – bo ja już jestem zdecydowany na wszystko. Ale ponieważ mam tylko ludzkie siły i tylko jedno życie...
- Dlatego – ciągnął Goldberg – mówiłem o potrzebie organizacji... Przypuśćmy, że jeden człowiek wysadzi most albo spali kamienicę... Zastrzelą go czy zetną... Wtedy przyjedzie drugi. Zniszczy kolej albo skład, zginie i ustąpi miejsca trzeciemu... A tymczasem w Niemczech zrobi się ruch, sejmiki. Obudzi się zmysł krytyczny i – szacunek dla etyki: nie czyni innym, czego nie chcesz, aby tobie czynili... Czy to nie piękny cel: umoralnić dzisiejszych Niemców?...
- A ty, Janie, co myślisz? – zwrócił się Miler do spokojnego szatyna, Czarskiego.

Zygmunt Goldberg –
szlachetny cel

Jan Czarski – opinia
na temat planu Goldberga

– Myślę, że projekt Zygmunta jest i nieuczciwy, i niedorzeczny. Było dwu chłopów, a każdy miał pełną stodołę niemłóconego żyta. Jeden wymłócił swoje żyto, część ziarna zmełł, część wysiał, a słomę sprzedał; ten zrobił wygodę innym ludziom i sobie. Ale drugi chłop użył swoich snopów na podpalanie cudzych stodół; więc zmarnował własne żyto, zmarnował dostatki publiczne, sam poszedł do kryminału, a dla siebie, dzieci i rodziny zdobył nazwę łajdaków, podpalaczy... Oto odpowiedź na projekty Zygmunta...

³ *Johan* – Jan, *Fryc* – zdrobnienie od imienia Fryderyk. Oba imiona wymienione zostały w niemiecko brzmiących formach. W tekście zostały użyte jako określenia przypadkowych obywateli Prus.

„Ubytek ziemi z rąk polskich”*

– A jednak bez odwetu... bez zemsty... takiej zbrodni jak wywłaszczenie⁴ Prusakom darować nie można! – rzekł Miler, bijąc pięścią w stolik.

– Narody nie po to żyją, aby się mścić, ale ażeby rozwijać się i spełniać jakąś misję cywilizacyjną – odpowiedział Jan.

Jan Czerski – opinia na temat planu Goldberga

– Jakże ją spełnisz, człowieku, jeżeli cię odzierają, ogłupiają i upadlają? – zapytał Władysław. – A co to jest, wydrzeć ziemię narodowi! – Przecież to za głada...

– Zaraz... zaraz... nie tak prędko! – przerwał Czerski. – Już z ekonomii wiemy, że na dobrobyt i cywilizację składają się cztery czynniki. Po pierwsze – natura, czyli: ziemie orne, lasy, wody, kopalnie... Po wtóre – praca energiczna, która owe pola uprawia i eksploatuje kopalnie. Po trzecie – rozum wynalazczy, który nie tylko odkrywa tajemnice natury, ale jeszcze umie wynajdować i budować potrzebne narzędzia. I po czwarte, na co ekonomia nie kładzie nacisku, a co jest równie ważne – cnota...

Jan Czerski – plan zemsty: odbudowa kraju

– Która polega na tym, ażeby, gdy dadzą ci policzek z jednej strony, nadstawić drugą – wtrącił Goldberg.

– To jest cnota nadzwyczajna, ja zaś mówię o zwyczajnych, do których należy: wytrwałość, oszczędność, rzetelność, sprawiedliwość – odpowiedział Czerski.

Jan Czerski – o czterech cnotach

– Tchórzostwo – mruknął Zygmunt.

* Ilustracje pochodzą z publikacji: *Czarna księga czyli wykaz szkód wyrządzonych polskości przez komisya kolonizacyjna*, Lwów 1906.

⁴ *wywłaszczenie* – przymusowe pozbawienie własności, np. nieruchomości lub ziemi, na mocy aktu prawa państwowego.

– Odwaga, panie – mówił Czerski – odwaga, która, jeżeli potrzeba, nie lęka się niczego: ognia ani wody, piekła ani śmierci. Odwaga, która potrafi o wszystkim myśleć, wszystko krytykować, wszystko zamierzyć i wszystko wykonać...

– Nie słyszę tu odpowiedzi na moją troskę – odezwał się Miler.

– W tej chwili będzie odpowiedź – prawił Czerski. – Otóż, jeżeli Prusacy zabierają Polakom ziemię, czyli jeden z czynników dobrobytu, Polacy muszą spotęgować trzy inne czynniki, a więc: energiczną pracę, wiedzę twórczą i cnoty. A wówczas nie tylko nie zginą, ale jeszcze podniosą się na wyższy stopień cywilizacji...

Jan Czerski – plan zemsty:
wyższy stopień cywilizacji

Goldberg spojrział na zegarek.

– Darujcie – rzekł – wyrabiam swemu kuzynowi posadę w banku lugduńskim⁵ i za kwadrans muszę się z kimś zobaczyć. Nie obrazisz się, Janie?

– Ja także uciekam – odpowiedział Czerski. – O dziesiątej będę na zebraniu, w którym jog⁶ Ahamkara...

– Aha... ten szarlatan⁷ indyjski! – wtrącił Zygmunt.

– Jak go zobaczę, powiem ci, czy jest szarlatanem – odparł Jan. – A tymczasem słyszę, że człowiek ten czyta w cudzych myślach, widzi przez ściany, opowiada przeszłość i przyszłość. Mówią też o nim, że potrafi unosić się w powietrzu, znikać albo ukazywać się w miejscu zamkniętym...

– Słowem: istny diabeł! – roześmiał się Zygmunt.

– O gdyby nim był! – zawołał Władysław Miler, podnosząc ręce do góry. – Sprzedałbym mu duszę w zamian za jego potęgę, a wtedy... pogadalibyśmy z Prusakami...

– Może o pracy, mądrości i cnotach? – zapytał Goldberg szyderczo.

Władysław zamyślił się.

– Czy ja wiem? – rzekł. – A może i o twoich projektach: dynamicie, cholerze, dżumie...

– Człowieku, więc za to szatanowi oddałbyś duszę? – zawołał Czerski.

– Uspokój się, stary – wtrącił Zygmunt. – Władek jest tak dobrym politykiem, że oddaje tylko to, czego nie posiada, takiemu, który nie istnieje.

Ahamkara –
zdolności nadprzyrodzone

Goldberg – o polityce

⁵ *lugduński* – współcześnie: lyoński, czyli związany z miastem Lyon we Francji (dawn. Lugdune).

⁶ *jog* – jogin, hinduski lub buddyjski adept systemów religijno-filozoficznych zmierzających do rozwoju duchowego człowieka.

⁷ *szarlatan* – oszust żerujący na ludzkiej naiwności, zwodzący ludzi umiejętnościami lub kwalifikacjami, których nie posiada.

Pełne opracowanie

Biografia Bolesława Prusa

Bolesław Prus to pseudonim artystyczny Aleksandra Głowackiego, który urodził się **20 VIII 1847 r.** w majątku w okolicach Hrubieszowa, gdzie jego ojciec, Antoni, pracował jako urzędnik dworski. Rodzina Głowackich, choć niezamożna, szczyliła się szlacheckim herbem „Prus”, od którego pochodziło późniejsze przybrane nazwisko pisarza.

Jako trzyletnie dziecko stracił matkę. W wieku siedmiu lat został przekazany pod opiekę najpierw babki, a później ciotki Domiceli z Trembińskich Olszewskiej. W związku z tym zamieszkał w Lublinie. Gdy miał dziewięć lat, spotkał go następny cios: stracił ojca. Do Powiatowej Szkoły Realnej (czyli odpowiednika dzisiejszej szkoły podstawowej) zaczął uczęszczać jako dziesięciolatek.

Po czterech latach nauki w Lublinie przeprowadził się do Siedlec, gdzie jego dorosły brat, Leon, pracował jako prywatny nauczyciel. Odtąd Aleksander pozostawał nie tylko na wychowaniu, ale i pod silnym wpływem starszego brata.

Jako piętnastolatek wstąpił do gimnazjum w Kielcach, jednak jego naukę przerwało dramatyczne wydarzenie w historii Polski: powstanie styczniowe (1864). Szesnastoletni Aleksander, urzeczony przykładem brata Leona, konspiratora i rewolucjonisty, uciekł z Kielc i przyłączył się do leśnych oddziałów powstańczych.

Szczegóły jego uczestnictwa w powstaniu styczniowym są owiane tajemnicą. Sam pisarz niechętnie o nich wspominał. Wiadomo tylko, że został ranny i osadzony przez Rosjan w twierdzy w Lublinie. Siedział w celi razem ze skazanymi na śmierć powstańcami. Wypuszczony po kilku miesiącach, kontynuował naukę w liceum lubelskim. Niestety nie opuszczało go nadal: podziwiany starszy brat załamał się po klęsce powstania i popadł w obłąd. Młody chłopak był odtąd zdany wyłącznie na własne siły.

Po ukończeniu gimnazjum przeprowadził się do Warszawy i zapisał na studia w dziedzinie fizyki i matematyki w Szkole Głównej. Zawsze interesował się naukami ścisłymi i miał ambitne zamiary odniesienia sukcesów jako

Narracja i kompozycja utworu

Bolesław Prus w noweli *Zemsta* zastosował **narrację trzecioosobową**. Osoba opowiadająca o wydarzeniach ma nieograniczoną wiedzę o myślach i uczuciach bohaterów.

Autor wykorzystał w tym utworze także dwa ciekawe zabiegi. Pierwszy z nich to możliwość ujżenia przyszłości Polski dzięki niezwykle lusterku Ahamkary. Drugi zabieg to przebudzenie się Milera z pewnego rodzaju letargu. Choć wydaje się, że wszystkie zdarzenia następują po sobie w kolejności chronologicznej, to w ten poukładany świat wplata się spotkanie z hinduskim joginem – nie do końca wiadomo, czy jest ono realne, czy też stanowi wytwór wyobraźni Władysława Milera.

Dzięki temu Prus zyskał efekt zaskoczenia, a jednocześnie wywarł wrażenie na czytelniku, dając mu wskazówkę, jakimi wartościami powinien się kierować.

Co ciekawe, niektóre elementy opisu przyszłej Polski mogłyby wyjść spod pióra osoby ze zdolnościami wizjonerskimi. Prus niewiele się pomylił, pisząc o stuleciu niepodległości Polski przypadającym na 2008 r., wspomniał też o papieżu-Polaku, który faktycznie zasiadł na tronie Piotrowym, choć o wiele później niż miało to miejsce w wizji Ahamkary.

Gatunek utworu

Zemsta jest **nowelą**, gatunkiem, po który Bolesław Prus sięgał bardzo często. Widać więc tutaj **jeden wątek** – metody walki o niepodległość – **tworzący wyraźną akcję, która prowadzi do punktu kulminacyjnego (wizja przyszłości Ahamkary) i rozwiązania**, czyli wybrania przez Milera właściwej drogi ku niepodległości. Występuje tu także **ograniczona liczba bohaterów, brak ich szczegółowych charakterystyk**. Prus ograniczył się tylko do najważniejszych cech wyglądu, cechy charakteru należy wywnioskować z postaw poszczególnych postaci. Autor wprowadza także **wątek fantastyczny** w postaci wizji przyszłości w zwierciadle Ahamkary, a także motywu zaprzędawania duszy diabłu w zamian za uzyskanie określonych zdolności.

Spis treści

Wstęp 5

Zemsta 7

Krótkie opracowanie

Krótko o utworze 23

Krótkie streszczenie. 23

Motywy 24

Pełne opracowanie

Biografia Bolesława Prusa 27

Geneza utworu. 29

Wyjaśnienie tytułu utworu 29

Czas i miejsce akcji 29

Bohaterowie utworu 30

Plan wydarzeń 30

Streszczenie szczegółowe 30

Charakterystyka głównego bohatera 33

Charakterystyka pozostałych postaci 33

Problematyka utworu 34

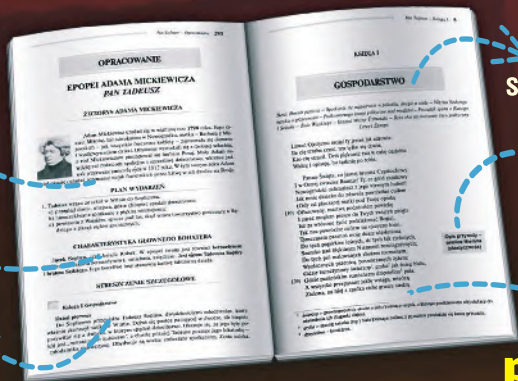
 Sytuacja Polski pod zaborami 34

 Zemsta – dobro i zło 35

Narracja i kompozycja utworu 36

Gatunek utworu 36

Indeks komentarzy do tekstu 37

opracowanie

streszczenie

charakterystyka

ważny cytat

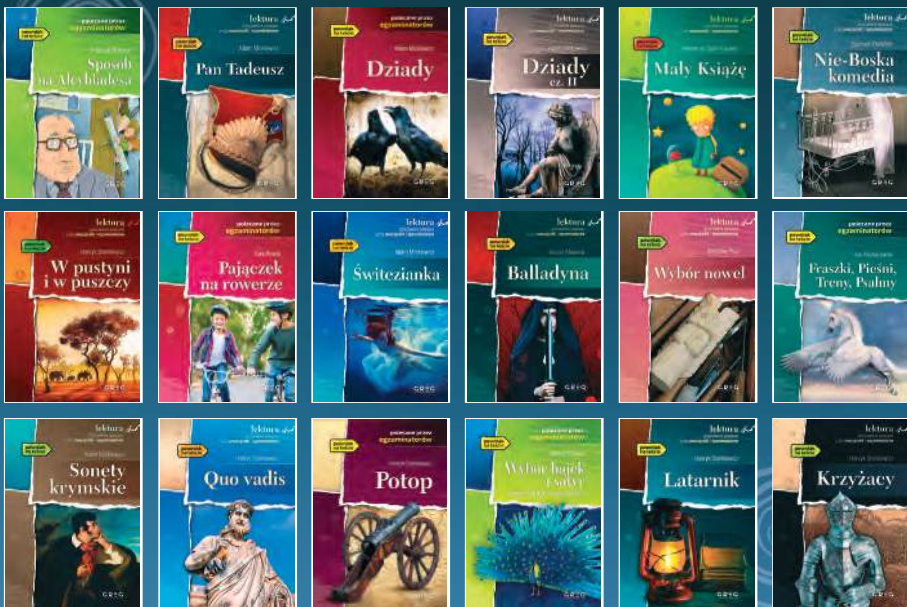
problematyka

pewniak
ucz się tego, o co zapytają!

Pewniak
na teście

lektury Grega. Zaufaj sprawdzonej marce!

Najnowsze wydania zawierają **odpowiedzi na pytania z podręczników i testów.**

Pełnej oferty szukaj w najlepszych księgarniach.

ISBN 978-83-8186-025-3

9 788381 860253 >

GREG
WYDAWNICTWO

Wydawnictwo GREG
ul. Klasztorna 2B ■ 31-979 Kraków
www.greg.pl